

Jak zajímavým způsobem vnášet do výuky aktuální témata? Jak je možné pátrat po příčinách dnešního dění, a to nejen v současném světě, ale i v minulosti?

PŘIPRAVILA

Zuzana Švajgrová,
ARPOK o.p.s.

NOVÝ METODICKÝ MATERIÁL PŘÍČINY A DŮSLEDKY –

TÉMATA GLOBÁLNÍHO ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH PRO 2. STUPEŇ ZŠ A SŠ

Můžeme s žáky zkoumat nejen, jak to ve světě nebo v té které oblasti světa vypadá, ale i proč to tak vypadá. Podněcovat schopnost kriticky myslet v souvislostech – nahlédnout na jeden problém z více perspektiv a pochopit, že vše má nějakou příčinu a důsledek. A v neposlední řadě motivovat žáky k přijetí zodpovědnosti za stav světa i za své vlastní činy a zároveň rozvíjet schopnost aktivního zapojení se do řešení problémů.

Pomoci naplnit tyto cíle se snaží publikace **Příčiny a důsledky – témata globálního rozvojového vzdělávání v historických souvislostech pro 2. stupeň ZŠ a SŠ**, kterou v říjnu 2015 za spolupráce s osmnácti pedagogy z desíti škol vydala nezisková organizace ARPOK o.p.s.

Publikace zkoumá témata minulosti, které mají významný přesah do současnosti a ovlivňují tak podobu dnešního světa, jako je například migrace, otroctví, kolonizace.

Tato témata spolupracující pedagogové vyhodnotili jako důležitá a vhodná

k začlenění do výuky a po dva roky pracovali na jejich převedení do vyučovací hodiny. Každá vzniklá lekce pak byla několikrát vyzkoušena různými pedagogy na různých školách, upravována, připomínkována a následně dopracována a převedena v metodický materiál. V lekcích, z kterých publikace sestává, se pracuje nejen s příčinami historických událostí a jejich důsledky, ale i s vývojem určitých klíčových témat (např. migrace v dějinách, vývoj dopravy, vývoj konceptu lidských práv).

Některým z témat byla věnována podstatná část pozornosti, zaměřuje se

na ně tedy více lekcí. Publikace je proto rozdělena **dle témat do čtyř částí**. První se věnuje **migraci a uprchlictví**, druhá **globalizačním procesům**, další **lidským právům** a poslední **historickým dějům v oblastech, které se v dějepise probírají spíše okrajově**, ale mají velký dopad na současnou podobu světa a aktuální dění

(např. kolonizace Afriky, vývoj a interpretace islámu). Publikace tak přináší náměty a inspiraci, jak propojit historické souvislosti globálních témat nejen s dějepisem, ale i se zeměpisem, občanskou výchovou i průřezovými tématy.

Každá lekce je zpracována do metodických pokynů, které ji popisují. Na CD, které je k publikaci přiložené, jsou k dispozici veškeré přílohy a doplňující informace, které se váží k tématu. Také je zde možné najít odkazy na další zdroje informací a na tipy, které může učitel žákům nabídnout v případě, že je téma zaujme a budou mít možnost a chuť se pustit do vlastní akce. Tipy pro vlastní akci jsou

tedy způsobem, jak aplikovat znalosti, dovednosti a postoje v reálném životě a rozvinout u žáků přesvědčení, že pokud budou chtít, je možné se na základě svých postojů k situaci postavit a s pomocí získaných kompetencí přispět ke změně.

Publikaci lze získat na semináři ARPOKu či v elektronické podobě na vyžádání na níže uvedeném kontaktu či webové stránce.

Publikace vznikla v rámci projektu „Critical Review of the historical and social disciplines for a formal education suited to the global society“, který je realizován za finanční podpory Evropské unie, z prostředků České rozvojové agentury a Minister-

stva zahraničních věcí v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

ARPOK, o.p.s. je nezisková organizace, která přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům, jak učit aktuální témata dneška (např. chudoba, migrace, odpovědná spotřeba), a otevřeně o nich mluvíme se žáky. O těchto tématech informujeme i veřejnost, a tak podporujeme otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

Více informací: zuzana.svajgrova@arpok.cz, ARPOK, o. p. s., www.arpok.cz

UKÁZKA Z PUBLIKACE PŘÍBĚHY MIGRACE

Kdo je migrant a jak se jím člověk stane? Z jakých důvodů a s jakými následky? Kdo je vlastně Čech? Jsou nějaká kritéria, na základě kterých může být člověk považován za Čecha? Jak se může člověk cítit v cizí zemi? Jaký dopad může mít migrace na migranty a jaké na společnost, do které se migranti začleňují?

Cíle:

- žák popíše na základě historického příběhu možné důvody migrace
- žák se zamyslí nad otázkou národnosti, identity a posoudí svůj pohled na toto téma
- žák se skrze dramatizaci vžije do situace migrujících – zváží možná negativa i pozitivna migrace pro jednotlivce i společnost
- žák popíše širší souvislosti migrace

evokace	5 min	Písemný brainstorming na téma migrace Co žáky napadne, když se řekne migrace, a odkud informace a postoje čerpají?	
uvědomění	15 min	Emigrace z Čech Příklady emigrace z českých zemí. Úvaha nad otázkou Kdo je Čech?	texty o migraci (příloha 1), jeden text pro každou skupinu
	20 min	Dramatizace Dramatizace rozhovoru rodiny v emigraci.	role pro dramatizaci (příloha 2)
reflexe	5 min	Reflexe Návrat k brainstormingu z počátku hodiny, doplnění.	

Písemný brainstorming na téma migrace

Vysvětlíme žákům, jak funguje brainstorming a použijeme tuto metodu u slova migrace.

Vyzveme žáky, ať píšou (do sešitu či na papír) slova, která je napadnou, když se řekne migrace, migrant (emigrant/imigrant). Můžeme poté otevřít prostor pro sdílení, nekomentujeme, ale ptáme se: *Odkud čerpají informace (postoje), které se vztahují migraci? Z médií, od kamarádů, z osobní zkušenosti? Emigroval někdo z okolí žáků do ciziny? Kam a proč? Znají žáci nějaké migranty žijící v ČR? Pokud ano, vědí, odkud a proč se přistěhovali?*

Cílem je nechat zaznít názory, znalosti a zkušenosti žáků.

Emigrace z Čech

Rozdělíme žáky do skupin po přibližně čtyřech či pěti a na tabuli zakreslíme časovou osu. Každá skupina obdrží jeden z textů o Češích, kteří emigrovali do zahraničí (příloha 1). Úkolem žáků je si text ve skupině přečíst a odpovědět na otázky:

- *Proč lidé vystupující v textech emigrovali? Kdy emigrovali?*
- *Jakého přijetí se jim v cizině asi dostalo? Co si o nich nejspíš mysleli místní lidé a jak se na ně dívali? Co pro ně asi bylo nejtěžší? Z čeho měli radost?*

Žáci následně sdílí odpovědi na otázky, na tabuli píšeme na časovou přímkou data či přibližná období emigrace a důvody emigrace. Doplníme počty lidí, kteří z českých zemí v té době emigrovali, a shrneme, že jako všechny země má i Česko vlastní zkušenost s emigrací – spousta obyvatel z ČR emigrovala do zahraničí, ať už nuceně, či dobrovolně (viz doplňující informace).

Navážeme otázkou: *Když někdo emigruje nebo se přistěhuje – kdy přestane být Čechem a kdy se jím naopak stane? Existují nějaká kritéria, podle kterých je možné se orientovat?*

Necháme žáky odpovídat na níže uvedené otázky pomocí škálové řady: v prostoru třídy se žáci rozestoupí podle svých odpovědí do škály ANO/NE (odpověď ANO na jednom konci třídy, odpověď NE na druhém konci). Své stanovisko zdůvodní.

Je Čech ten:¹

- kdo se vystěhoval a žije už 40 let v cizině?
- kdo má jednoho rodiče Čecha a druhého třeba Francouze?
- kdo má oba rodiče Čechy a narodil se v cizí zemi?
- kdo má oba rodiče cizince, ale narodil se v ČR?
- kdo má české občanství?
- kdo mluví česky?
- koho ostatní označují za Čecha?
- kdo se cítí být Čechem?

Dramatizace

Řekneme žákům, že si ve skupinách z předchozí aktivity zkusí společně předvést krátkou scénku. Scénka bude zobrazovat rozhovor rodiny v emigraci. Žáci si mezi sebou rozdělí role (příloha 2), zamyslí se, kdo bude zastávat jaké stanovisko a připraví si argumenty. Pak si ve své skupině zkusí rozhovory předvést. Žáci mají za úkol vžít se do jednotlivých rolí, rozvádět a domýšlet popisované situace, argumentovat.

Není nutné scénky předvádět i před spolužáky, mohou být realizovány souběžně.

Po ukončení dramatizace se žáků ptáme na otázky typu: *Jaké argumenty vás nejvíce zaujaly? S jakými jste se ztotožnili? Jaké pocity jste zažívali?* Dáme žákům prostor, aby sami pojmenovali to, co pozorovali a zažívali.

Na základě scének a příběhů se s žáky zamyslíme nad otázkou: *Jaký dopad může mít migrace na migranty a jaké na společnost, do které se migranti začleňují?*

Reflexe

Vrátíme se k brainstormingu z počátku hodiny – necháme žáky projít si pojmy, změnit, reflektovat a doplnit původní myšlenky a postoje.

¹ Kritériem by mohlo být české občanství, můžeme ale zvažovat i hledisko národnosti, se kterou se člověk ztotožňuje sám za sebe, proto není možné stanovit, kdo je Čech. Národnost je navíc jen jedna z identit, kterou máme, každý ji může vnímat jinak silně, jiným způsobem. A vnímání pojmu národnost se mění – během života jednotlivce, v čase (rod x národ, starověk x středověk x moderní doba x globalizovaná společnost), v prostoru (někde se lidé identifikují spíše s místem – Brňák, s částí země – Moravák, se státem – Čech, se světadílem – Evropan).

Otázka *Kdo je Čech?* tedy nemá správnou odpověď. Jde spíše o to, reflektovat, že identita člověka je proměnlivá a nejednoznačná a ujasnit si svůj postoj ke vnímání národnosti.